

Зосімович О.

Старший викладач кафедри спеціальних історичних дисциплін та правознавства, ЖДУ ім. Івана Франка, Житомир, Україна

Законодавче регулювання космічної діяльності в Україні на сучасному етапі

Космічна діяльність в Україні регулюється нормами міжнародного права та міжнародних договорів, а також рядом вітчизняних нормативно-правових актів.

Серед міжнародних договорів можна вважати головним «Договір про принципи діяльності держав по вивченню та застосуванню космічного простору, включаючи Місяць та інші небесні тіла» від 27 січня 1967 р., який визначив особливості космічної діяльності, коло її об'єктів та суб'єктів, основні принципи, поставив проблему відповідальності. Договір встановив взаємозв'язок діяльності в космосі з глобальними проблемами людства, зокрема, екологічними, питаннями збереження миру та роззброєння. В подальшому він створив правову базу для цілого ряду інститутів, які були в подальшому регламентовані у законодавстві. До них можна віднести «Договір про спасіння космонавтів», «Угоду про повернення космонавтів та повернення об'єктів, запущених у космічний простір», «Конвенцію про міжнародну відповідальність за шкоду, спричинену космічними об'єктами», «Конвенція про реєстрацію об'єктів, що запускаються у космічний простір», «Договір про діяльність держав на Місяці та інших небесних тілах» тощо.

До основних нормативно-правових актів Українського законодавства відносять Закон України «Про космічну діяльність», який був введений в дію Постановою Верховної Ради 15 листопада 1996 року. Він регламентував правові засади космічної діяльності в Україні, під юрисдикцією України та поза її межами [1].

Закон визначив внутрішні та зовнішні цілі космічної діяльності в Україні. До перших належить сприяння соціально-економічному та науковому прогресу держави, зростанню добробуту громадян; розвиток космічної науки і техніки, космічних послуг та технологій, забезпечення доступу в космос, здійснення наукових досліджень Землі та космічного простору; створення та підтримка космічними засобами сучасного інформаційного простору держави; сприяння вдосконаленню освіти. До других - участь у розв'язанні загальних проблем людства; створення потужного експортного потенціалу космічної галузі; участь у контролі за виконанням угод, учасницею яких є Україна, що стосуються міжнародної безпеки (стаття 3).

Закон складається з семи розділів і 29 статей.

Розділ 1. Загальні положення

Розділ 2. Організація космічної діяльності

Розділ 3. Загальні вимоги до об'єктів космічної діяльності

Розділ IV. Участь України у міжнародному співробітництві в космічній сфері

Розділ V. Забезпечення безпеки космічної діяльності

Розділ VI. Космічна діяльність у сфері оборони та безпеки України

Розділ VII. Заклучні положення

Основними засадами космічної діяльності в Україні законодавець визначає державну підтримку комерціалізації космічної діяльності, використання космічних досліджень для розвитку економіки та науково-технічної бази України, забезпечення державної безпеки України, міжнародного співробітництва з урахуванням національних інтересів (стаття 4).

Стаття 8 відносить до правил космічної діяльності норми експлуатаційної придатності об'єктів космічної діяльності, стандарти та нормативні документи сертифікації та реєстрації об'єктів космічної діяльності; організації, виконання та

забезпечення космічних запусків і польотів; нагляду і контролю за безпекою космічних запусків і польотів та експлуатації космічної техніки; охорони довкілля в процесі космічної діяльності; проведення пошукових, аварійно-рятувальних робіт у космічній галузі; проведення службового розслідування інцидентів та надзвичайних подій тощо [1].

Існують певні заборони і обмеження в космічній діяльності. До них належать виведення на орбіту чи розміщення в космосі ядерної зброї та всіх інших видів зброї масового знищення чи випробування такої зброї; використання космічної техніки як засобу впливу на довкілля для воєнних чи інших небезпечних для людства цілей; використання Місяця та інших небесних тіл для воєнних цілей; створення безпосередньої загрози життю та здоров'ю людей, заподіяння шкоди довкіллю; порушення міжнародних норм та стандартів щодо забруднення космічного простору; інші дії, пов'язані з космічною діяльністю, які не допускаються міжнародним правом (стаття 9).

Космічна діяльність, зміст якої полягає у випробуванні ракет-носіїв та їх частин, запуски ракет-носіїв та/або космічних апаратів, управління ними космічному просторі, повернення на Землю, повинна здійснюватися на підставі дозволів, які видаються на безоплатній основі (стаття 10).

Центральним органом виконавчої влади, який реалізує державну політику у сфері космічної діяльності та несе відповідальність за стан галузі є Державне космічне агентство України (ДКА). До 9 грудня 2010 р. воно мало назву Національне космічне агентство України (НКАУ). Указ про створення Національного космічного агентства був підписаний 29 лютого 1992 р. президентом Л.М. Кравчуком [5]. Серед основних напрямків діяльності ДКА можна назвати забезпечення створення та експлуатації наземного і космічного сегментів супутникових систем зв'язку, мовлення та дистанційного зондування Землі, контролю і аналізу космічної обстановки, координатно-часового та навігаційного забезпечення; оперативне виявлення джерел небезпек та сприяння досягненню належного рівня надійності та ефективності систем державного управління в особливий період; здійснення міжнародного співробітництва та реалізацію зовнішньої політики у сфері космічної діяльності; забезпечення суб'єктів космічної діяльності в Україні необхідною нормативною документацією; забезпечення підготовку фахівців у сфері космічної діяльності; ведення Державного реєстру унікальних об'єктів космічної діяльності, здійснення державного нагляду за їх станом і використанням, здійснення реєстрації космічної техніки; здійснення державного нагляду за дотриманням вимог безпеки космічної діяльності; здійснення контролю за дотриманням вимог міжнародних договорів України про обмеження і заборону випробувань ядерної зброї тощо (всього 34 позиції) [3]. Заступник Голови ДКА та Генеральний конструктор - генеральний директор державного підприємства "Конструкторське бюро "Південне" імені М. К. Янгеля" входять до складу Міжвідомчої комісії з питань оборонно-промислового комплексу, яка була створена 24 січня 2020 року Кабінетом Міністрів України. Її завданням є забезпечення координації дій центральних органів виконавчої влади у сфері функціонування оборонно-промислового комплексу, в тому числі авіаційної та космічної промисловості [4].

Космічна діяльність у сфері оборони та національної безпеки здійснюється Міністерством оборони України, яке формує та організовує виконання замовлень на роботи, пов'язані зі створенням і використанням космічної техніки військового, здійснює використання космічної техніки у сфері оборони України; забезпечує разом із ДКА функціонування і розвиток об'єктів наземної та космічної інфраструктури;

бере участь у здійсненні сертифікації космічної техніки військового призначення (Статті 26 та 28) [1].

2 жовтня 2019 року Президент України Володимир Зеленський підписав Закон «Про внесення змін до деяких законів України щодо державного регулювання космічної діяльності», який був ухвалений парламентом. Він створив умови для розвитку, інвестиційної привабливості та формування конкурентного середовища для суб'єктів космічної діяльності різних форм власності. Закон визначив суб'єктів космічної діяльності, до яких відніс підприємства, установи та організації будь-якої форми власності та організаційно-правової форми [2].

Відповідно до Закону України «Про космічну діяльність» Державне космічне агентство України спільно з органами виконавчої влади та Національною академією наук розробляє Загальнодержавну цільову науково-технічну космічну програму України терміном на 5 років. Вона укладається відповідно до мети та завдань космічної діяльності. З часи незалежності було сформовано п'ять програм (остання завершилась в 2017 р.). Відповідно до розпорядження Кабінету Міністрів України 5 вересня 2018 р. була схвалена Концепція шостої програми, але до цих пір Верховна Рада розглядає проект відповідного закону, розроблений Комітетом з питань науки і освіти. Тому нагальною залишається потреба прийняття на законодавчому рівні нової Концепції Загальнодержавної цільової науково-технічної космічної програми України.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про космічну діяльність» від 15 листопада 1996 р. //Електроний ресурс. – режим доступу <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/502/96-вр>
2. Закон України «Про внесення змін до деяких законів України щодо державного регулювання космічної діяльності» від 2 жовтня 2019 р. //Електроний ресурс. – режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/143-20>
3. Положення «Про Державне космічне агентство України», затверджене Постановою Кабінету Міністрів України 14 травня 2015 р. //Електроний ресурс. – режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/281-2015-п>
4. Постанова Кабінету Міністрів «Про утворення Міжвідомчої комісії з питань оборонно-промислового комплексу» від 24 січня 2020 р. //Електроний ресурс. – режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/54-2020-п>
5. Бодашевська Г. Основи правового регулювання космічної діяльності в Україні //Літописець. Випуск 1: Збірник тез за матеріалами IV Всеукраїнської науково-практичної конференції «Права людини: історичний вимір і сучасні тенденції» (м. Житомир, 24-25 листопада 2016 року).-Житомир: ФО-П Левковець Н.М., 2017. – с.53-56